

POSTANOWIENIE

Dnia 21 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania E. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 21 kwietnia 2021 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 4 lipca 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 4 lipca 2019 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczonego E. G. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w T. z dnia 28 sierpnia 2017 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T. z dnia 22 maja 2015 r., którą odmówiono przyznania ubezpieczonemu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy oraz wstrzymano od dnia 1 czerwca 2015 r. wypłatę tego świadczenia.

Ubezpieczony E. G. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 4 lipca 2019 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 107 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, które zawarł w pytaniach: a) czy w przypadku stwierdzenia występowania u odwołującego się w wyniku badania lekarskiego przeprowadzonego z urzędu na podstawie art. 107 ustawy o emeryturach i rentach, skutków wypadku przy pracy stanowiących podstawę uznania w orzeczeniach komisji lekarskich z 1992 r. i 1997 r., niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy, jak również pogorszenia się ogólnego stanu zdrowia uzasadniającego niezależne od powyższego uznanie odwołującego się za niezdolnego do pracy w oparciu o te same badania lekarskie, istnieją podstawy do uznania na podstawie wyżej wymienionego przepisu, że odwołujący się nie jest niezdolny do pracy w związku z wypadkiem przy pracy, a jedynie jest niezdolny do pracy z powodu ogólnego stanu zdrowia, co z kolei stanowi podstawę do uznania, że odwołujący się nie jest niezdolny do pracy w związku z wypadkiem przy pracy, a jest niezdolny do pracy z powodu ogólnego stanu zdrowia? b) czy w sytuacji uznania odwołującego się w 1992 r., jak również w 1997 r. na podstawie orzeczeń komisji lekarskich za osobę niezdolną do pracy w związku z wypadkiem przy pracy na stałe w czasie obowiązywania rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. w sprawie składu komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, trybu postępowania, trybu kierowania na badanie przez te komisje oraz szczegółowych zasad ustalania inwalidztwa organowi rentowemu przysługuje na podstawie art. 107 ustawy o emeryturach i rentach uprawnienie do weryfikowania niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy odwołującego się?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne

skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada także przypomnieć, że w przypadku powoływania się przez skarżącego na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego uzasadnienie wniosku powinno zawierać sformułowane przez stronę zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02 LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie

precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468). Nie występuje natomiast w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), podobnie jak nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Oba pytania określone przez skarżącego jako istotne zagadnienie prawne są zbudowane na tle wykładni art. 107 ustawy o emeryturach i rentach, przy czym drugie z nich nawiązuje również do nieobowiązującego już rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. w sprawie składu komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, trybu postępowania, trybu kierowania na badanie przez te komisje oraz szczegółowych zasad ustalania inwalidztwa. W tym zakresie należy zatem wstępnie stwierdzić, że powołane w uzasadnieniu ocenianego wniosku orzecznictwo Sądu Najwyższego odnoszące się do przepisów tego rozporządzenia, a zwłaszcza jego § 29 ust. 1 pkt 2, utraciło już aktualność, co wynika jednoznacznie chociażby z uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2005 r., III UZP 2/05 (LEX nr 1619471), w której wyjaśniono, że osoba, która przed dniem 1 września 1997 r. była nieprzerwanie od 10 lat inwalidą i z tego tytułu pobierała rentę, może być skierowana przez organ rentowy na badania lekarskie w celu ustalenia jej niezdolności do pracy jako przesłanki prawa do renty (art. 107 ustawy o emeryturach i rentach). Co do wykładni art. 107 ustawy o emeryturach i rentach, w

orzecnictwie Sądu Najwyższego jednoznacznie przyjmuje się zaś, że wcześniejszy, choćby długotrwały stan niezdolności do pracy i korzystanie z tego tytułu z prawa do renty, ani zaawansowany aktualnie wiek ubezpieczonego lub znane trudności w znalezieniu zatrudnienia na rynku pracy, nie wykluczają negatywnego zweryfikowania uprawnień rentowych ubezpieczonego, a w szczególności w żadnym razie nie uzasadniają ustalenia dalszego prawa do renty ubezpieczonemu, który nie spełnia ustawowych warunków, o których mowa w art. 12 ustawy o emeryturach i rentach (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2011 r., I UZP 7/11, OSNP 2012 nr 9-10, poz. 123 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2014 r., I UK 378/13, LEX nr 1477427). Utrwalona jest także linia orzecznicza Sądu Najwyższego wyrażająca pogląd, zgodnie z którym zaniechania kontroli niezdolności do pracy nie można pogodzić nie tylko z art. 101 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach, przewidującym ustanie prawa do świadczeń z ustaniem któregokolwiek z warunków wymaganych do uzyskania tego prawa, lecz także z art. 107 tej ustawy, w myśl którego prawo do świadczeń uzależnionych od niezdolności do pracy oraz wysokość tych świadczeń ulega zmianie, jeżeli w wyniku badania lekarskiego, przeprowadzonego na wniosek lub z urzędu, ustalono zmianę stopnia niezdolności do pracy, brak tej niezdolności lub jej ponowne powstanie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2018 r., I UK 344/17, LEX nr 2586261 i powołane tam orzecznictwo). Uznaje się również, że w polskim systemie świadczeń z ubezpieczenia społecznego z tytułu niezdolności do pracy nie jest znana instytucja renty dożywotniej, to jest prawa do renty niezależnej od zmiany okoliczności istniejących w chwili jej przyznania, nie można więc twierdzić ani o swoistej niewzruszalności prawa do renty, ani o niepoddawaniu tego prawa jakiegokolwiek weryfikacji. Naturalną konsekwencją konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo jest więc wyposażenie organów rentowych w uprawnienie do badania, czy nadal zachodzą niezbędne warunki tego prawa. Stosownie do art. 107 ustawy o emeryturach i rentach, ulega ono natomiast zmianie, jeżeli w wyniku badania lekarskiego, przeprowadzonego na wniosek lub z urzędu, ustalono zmianę stopnia niezdolności do pracy, brak tej niezdolności lub jej ponowne powstanie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 28 listopada 2002 r., II UKN 519/01, LEX nr

577472 i z dnia 19 kwietnia 2006 r., II UK 143/05, OSNP 2007 nr 11-12, poz. 166). Oznacza to, że dopuszczalne jest przeprowadzanie badania lekarskiego zarówno na wniosek, jak i z urzędu w celu ustalenia zmiany stopnia niezdolności do pracy, braku tej niezdolności lub jej ponownego powstania. W licznych wyrokach Sąd Najwyższy wskazuje też, że prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy przysługuje dopóty, dopóki spełniane są warunki, od których ustawodawca uzależnia prawo do tego świadczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 maja 2006 r., II UK 177/05, LEX nr 1001300; z dnia 13 czerwca 2006 r., II UK 195/05, LEX nr 1001303; z dnia 13 czerwca 2006 r., II UK 212/05, LEX nr 1001305; z dnia 13 czerwca 2006 r., II UK 215/05 LEX nr 1001307, a także powołaną już uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2011 r., I UZP 7/11). Co więcej, z art. 107 ustawy emerytalnej wynika w istocie obowiązek weryfikowania niezdolności do pracy. W orzecznictwie nawiązującym do linii ukształtowanej na podstawie wyżej powołanej uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2005 r., III UZP 2/05, przyjmuje się bowiem, że nie ma podstawy prawnej do uznania za niedopuszczalne weryfikowania przez organ rentowy niezdolności do pracy osoby, której prawo do renty zostało ustalone przed 1 września 1997 r. Organ rentowy nie tylko jest uprawniony do takiej weryfikacji, lecz także od tej daty ma obowiązek ustalania, czy niezdolność do pracy ma charakter trwały, czy okresowy, czy też nastąpiło odzyskanie zdolności do pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2014 r., II UK 292/13, LEX nr 1620567). Dlatego uprawniony musi wykazywać, że nadal spełnia ustawowe warunki prawa do renty, między innymi poddając się badaniom lekarskim (art. 126 ustawy o emeryturach i rentach). Nie ma zaś podstawy prawnej do zachowania renty z tytułu niezdolności do pracy przez osobę, która nie wykazuje niezdolności do pracy. Nie może również ulegać wątpliwości, że organ rentowy jest uprawniony do inicjowania - także z urzędu - przeprowadzenia badania przez lekarza orzecznika ZUS w celu ustalenia dalszego trwania (utrzymywania się) niezdolności do pracy ubezpieczonego jako niezbędnej przesłanki prawa do renty. Interpretacja art. 107 ustawy o emeryturach i rentach w kierunku wyłączenia dopuszczalności aktualizacji prawa do świadczeń rentowych z tytułu niezdolności do pracy byłaby natomiast niezgodna z konstytucyjną zasadą związania prawa do świadczeń z utrzymywaniem się wszystkich warunków

wymaganych do uzyskania tego prawa (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 maja 1999 r., II UKN 664/98, OSNAPiUS 2000, nr 15, poz. 596; z 11 maja 2005 r., III UK 29/05, OSNP 2005, nr 23, poz. 381; z dnia 5 maja 2005 r., III UK 9/05, OSNP 2006, nr 3-4, poz. 56; z dnia 30 października 2018 r., I UK 361/17, LEX nr 2572139).

Sąd Najwyższy zauważa równocześnie, że lektura pisemnych motywów zaskarżonego wyroku wyraźnie wskazuje, że Sąd Apelacyjny w pełni respektował ten właśnie kierunek wykładni art. 107 ustawy o emeryturach i rentach.

Zdaniem Sądu Najwyższego, o potrzebie poddania skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu nie przekonuje również wątek poruszony przez skarżącego w pierwszym pytaniu. Kwestia czy niezdolność do pracy ustalona w następstwie badań lekarskich, którym jest poddawana osoba pobierająca dotychczas świadczenie rentowe, pozostaje w związku ze skutkami przebytego w przeszłości wypadku przy pracy, czy też jest niezdolnością do pracy „z ogólnego stanu zdrowia” stanowiącą na przykład efekt starzenia się organizmu, stanowi bowiem element ustaleń faktycznych poczynionych w sprawie przez Sądy *meriti*. Ustalenia faktyczne będące podstawą zaskarżonego orzeczenia, z mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c., są natomiast wiążące dla Sądu Najwyższego, co oznacza, że w przypadku merytorycznego rozpoznania skargi kasacyjnej, Sąd ten musiałby uwzględnić owe ustalenia przy rozpatrywaniu podniesionych w skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego. Wymaga przy tym podkreślenia, że skarżący, formułując w ramach przedstawionego przez siebie zagadnienia prawnego pierwsze pytanie, w istocie podejmuje niedopuszczalną w postępowaniu kasacyjnym (art. 398³ § 3 k.p.c.) próbę podważenia ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd drugiej instancji, o czym świadczy przyjęte przez niego, lecz nieznajdujące żadnego potwierdzenia w owych ustaleniach założenie, że jest on niezdolny do pracy nie tylko wskutek pogorszenia się ogólnego stanu zdrowia, ale także w związku z wypadkiem przy pracy. Tymczasem, zgodnie z ustaleniami faktycznymi poczynionymi w sprawie na podstawie wniosków zawartych w opiniach biegłych lekarzy reprezentujących specjalności medyczne adekwatne do schorzeń i dolegliwości zgłaszanych przez skarżącego nie jest on obecnie osobą niezdolną do pracy.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał zatem, iż skarżący nie wykazał potrzeby rozpoznania jego skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.